

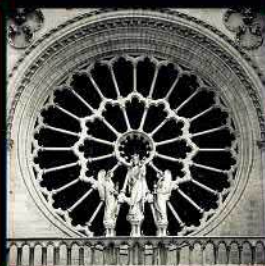
wydanie
polecane
przez
nauczycieli

TABLICE

historyczne

- gwarancja sukcesu
- trafny dobór informacji
- wiadomości uporządkowane,
- łatwe do zapamiętania

GREG®

Autor:

Justyna Piekarczyk, Piotr Czerwiński
(wykorzystano materiały Wydawnictwa GREG)

Redakcja merytoryczna:

Anna Grzesik
Agnieszka Nawrot Sabak

Korekta:

Katarzyna Curyło, Agnieszka Nawrot Sabak, Maria Zagnińska

ISBN 978-83-7517-009-2

Wydanie II uzupełnione

© Copyright by Wydawnictwo „GREG”
Kraków

31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B

tel. (12) 680-15-50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa „GREG”.

Dotyczy to także przenoszenia danych do systemów komputerowych,
wykonywania fotokopii i mikrofilmów.

Skład i łamanie: BROS

Opracowanie graficzne: BROS

Projekt okładki: Aleksandra Zimoch

Shutterstock: Andrey Armyagov, Nejrón Photo

SPIS TREŚCI

HISTORIA POWSZECHNA

Prehistoria

Najdawniejsze dzieje człowieka.....	5
-------------------------------------	---

STAROŻYTNOŚĆ

Cywilizacje Starożytnego Wschodu

Osiągnięcia cywilizacji Starożytnego Wschodu.....	7
Religie społeczeństw Starożytnego Wschodu.....	8
Geneza i zasady religii monoteistycznych.....	8

Starożytna Grecja

Ustroje polityczne.....	10
Kształtowanie się demokracji ateńskiej.....	10
Najważniejsze daty z dziejów Grecji.....	11

Starożytny Rzym

Instytucje Republiki Rzymskiej.....	12
Społeczeństwo rzymskie.....	14
Najważniejsze daty z dziejów Rzymu.....	15

Średniowiecze

Wyprawy krzyżowe (krucjaty).....	16
Kręgi cywilizacji pozaeuropejskich i dorobek cywilizacyjny ludów Ameryki przedkolumbijskiej.....	18
Najważniejsze daty średniowiecza.....	19

Czasy nowożytne (XVI–XIX w.)

Wielkie odkrycia geograficzne (XV–XIX w.).....	21
Zasady wyznań chrześcijańskich i podziały wyznaniowe w Europie.....	23
Wielka Rewolucja Francuska.....	26
Wiosna Ludów w Europie.....	27
Typy ustrojów politycznych.....	30
Ideologie polityczne, społeczne i gospodarcze typowe dla Europy w XIX w. i ich wpływ na Europejczyków.....	33
Pojęcia charakterystyczne dla ustrojów politycznych w XIX w.....	34
Kolonializm.....	35

Historia najnowsza

Ustroje polityczne XX wieku.....	38
I wojna światowa (1914–1918) – przebieg.....	40
System wersalski.....	41
II wojna światowa (1939–1945).....	44
Holokaust.....	45
Konferencje Wielkiej Trójki.....	46
Zimna wojna.....	47
Procesy dekolonizacyjne.....	48
Zasady funkcjonowania państw demokratycznych w XX w.....	48

Instytucje Unii Europejskiej.....	49
Jesień Ludów (Narodów).....	51
Wybrane konflikty XX wieku.....	56
Terroryzm.....	57

HISTORIA POLSKI

Średniowiecze

Ustawa sukcesyjna Bolesława Krzywoustego (1138).....	58
Początki społeczeństwa stanowego w Polsce.....	58
Proces jednoczenia państwa polskiego po rozbiu dzielnicowym.....	59
Unie polsko-litewskie.....	60
Stosunki polsko-krzyżackie.....	62
Rozwój przywilejów szlacheckich.....	65

Historia nowożytna

Rodzaje sejmików ziemskich w Rzeczypospolitej (XVI-XVIII w.).....	67
Wojny polsko-szwedzkie w XVII w.....	68
Wojny z Turcją w XVII w.....	69
Wojny z Moskwą w XVII w.....	69
Wojny z Kozakami w XVII w.....	70
Próby reformowania Rzeczypospolitej w XVII i XVIII w.....	71
Schemat ustroju Rzeczypospolitej w latach 1791-1792.....	73
Rozbiory.....	73
Obozy polityczne Wielkiej Emigracji.....	74
Powstania narodowe (XVIII i XIX w.).....	76

Historia najnowsza

Sprawa polska na arenie międzynarodowej w czasie I wojny światowej.....	79
Powstanie pierwszych ośrodków władzy na ziemiach polskich.....	81
Kształtowanie granic II Rzeczypospolitej.....	82
Główne ugrupowania polityczne Polski Międzywojennej.....	85
Mniejszości narodowe II RP.....	87
Najważniejsze wydarzenia II Rzeczypospolitej.....	89
Okupacja niemiecka i sowiecka ziem polskich podczas II wojny światowej.....	91
Polska Rzeczpospolita Ludowa.....	92
Najważniejsze wydarzenia współczesnej historii Polski.....	96

ANEKS

Państwa członkowskie Unii Europejskiej.....	97
Najważniejsi prezydenci Stanów Zjednoczonych Ameryki północnej.....	98
Prezydenci Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej.....	98
Premierzy III RP.....	99

HISTORIA POWSZECHNA

PREHISTORIA

NAJDAWNIEJSZE DZIEJE CZŁOWIEKA

australopitek – małpa południowa	<p>Najprawdopodobniej pierwsze istoty, u których wyróżniono już pewne cechy ludzkie, pojawiły się ok. 4 mln lat temu. Ich wzrost niewiele przekraczał 100 cm, a nogi, stopy, biodra i dłonie zbliżone były do ludzkich. Małpie były natomiast ich czaszki (o dużych szczękach), w których mieścił się mózg o objętości ok. 450–600 cm³, czyli niewiele większy niż u goryla. Poruszały się w pozycji wyprostowanej.</p> <p>Australopiteki zamieszkiwały sawanny, gdyż mogły tam łatwo znaleźć pożywienie. W czasie polowań i zajęć codziennych używały prymitywnych narzędzi (ostro zakończonych kamienie, kije). Żyły w grupach, gdyż w ten sposób łatwiej było im przetrwać w otaczającym świecie.</p>
homo habilis – człowiek uzdolniony	<p>W wyniku stopniowej ewolucji umiejętności przystosowania się do istniejących warunków dokonały się przemiany genetyczne, w wyniku których ok. 2 mln lat temu wyłonił się homo habilis. Uczeni szacują objętość jego mózgu na ok. 600–800 cm³. To on zapoczątkował celowe wytwarzanie narzędzi, tzw. czopaków, wykonywanych z kamieni o owalnych kształtach, i najprawdopodobniej rozpoczął wędrówkę w kierunku Europy i Azji.</p>
homo erectus – człowiek wyprostowany	<p>Pojawił się ok. 1,5 mln lat temu i nazwano go też pitekantropem. Pojemność jego mózgu wynosiła ok. 800–1200 cm³, osiągał wzrost do ok. 170 cm. Umiał już wytwarzać narzędzia i broń z kamienia (słynne „topory” zwane pięściakami) i drewna, a także (od ok. 600 tys. lat temu) posługiwać się ogniem. Możliwe, że budował już pierwsze, prymitywne obiekty mieszkalne. Pitekantropy żyły w grupach, utrzymując się ze zbieractwa i myślistwa. W tym ostatnim dokonały już takiego postępu, że z powodzeniem mogły polować nawet na bardzo duże zwierzęta (słonie, nosorożce, lwy jaskiniowe).</p>
homo sapiens neandertalensis – człowiek rozumny neandertalski	<p>Pojawił się ok. 250 tys. lat temu. Miał przysadzistą budowę ciała, a objętość jego mózgu wynosiła ok. 1300–1700 cm³. Zamieszkiwał tereny od Europy Zachodniej aż po Chiny. Nosił odzież ze skór zwierzęcych i produkował znacznie lepsze narzędzia od swoich poprzedników (np. długie, drewniane oszczepy, których ostrza hartowano w ogniu). Możliwe, że posługiwał się już językiem mówionym. Najistotniejszym przełomem jest jednak to, że można już mówić o jego życiu duchowym. Dowodem na to są pochówki zmarłych, które świadczą o tym, że przywiązywano do tej ceremonii duże znaczenie. Zmarłych grzebano wraz z przedmiotami codziennego użytku, a znalezione szkielety otaczano kwiatami lub rogami zwierząt. Całkiem możliwe, że neandertalczyki dokonywali także obrzędów religijnych, dzięki którym mieli nadzieję zapanować nad przyrodą.</p>

WALKA CESARSTWA Z PAPIESTWEM O INWESTYTURĘ

910 - założenie przez księcia akwitańskiego Wilhelma klasztoru benedyktyńskiego w Cluny

1075 - Grzegorz VII ogłasza Dictatus papae

1077 - Henryk IV w Canossie prosi Grzegorza VII o cofnięcie klątwy; był to największy triumf papieżstwa nad cesarstwem

1122 - konkordat wormacki między papieżem Kalikstem II i cesarzem Henrykiem V kończy spór o inwestyturę

1215 - sobór laterański potwierdza absolutną władzę papieża w Kościele zachodnim

WYPRAWY KRZYŻOWE

1095 - papież Urban II na synodzie w Clermont wzywa do walki z Seldżukami w obronie Ziemi Świętej

1096 - początek I wyprawy krzyżowej

1099 - powstanie Królestwa Jerozolimskiego

1147-1149 - II krucjata pod dowództwem Ludwika VII i Konrada III

1187 - upadek Królestwa Jerozolimskiego

1189-1192 - III krucjata zakończona przez Ryszarda Lwie Serce rozejmem z Saladynem, dzięki któremu pielgrzymi mieli swobodny dostęp do miejsc kultu

1202-1204 - IV krucjata i upadek Bizancjum

1212 - krucjata dziecięca

1291 - upadek Akki - ostatniej twierdzy krzyżowców

SĄSIEDZI POLSKI W XII I XIII WIEKU - NIEMCY, CZECHY, WĘGRY I RUŚ

1054 - początek rozbicia dzielnicowego na Rusi

1158-1183 - wojny Fryderyka I Barbarossy z papieżstwem i miastami Ligi Lombardzkiej o zakres władzy cesarskiej

1222 - Złota Bulla Andrzeja II, króla Węgier

1237-1240 - podbój Rusi przez Mongołów

1250-1273 - wielkie bezkrólewie w Niemczech

EKSPANSJA MONGOLSKA NA EUROPE I POLSKĘ

1206 - Czyngis-chan jednoczy wszystkie plemiona mongolskie

1223 - klęska Połowców i książąt ruskich w bitwie z Tatarami nad Kałką

1227 - śmierć Czyngis-chana i podział państwa mongolskiego pomiędzy jego synów

1236-1240 - podbój Rusi przez Tatarów

1241 - atak Batu-chana na Węgry i Polskę, bitwa pod Legnicą

1259, 1287 - najazdy tatarskie na ziemie polskie

UKSZTAŁTOWANIE SIĘ MONARCHII STANOWEJ W ANGLII I FRANCJI

1215 - Wielka Karta Swobód w Anglii

1264 - zwołanie pierwszego przedstawicielstwa stanów angielskich

1226-1270 - panowanie Ludwika IX Świętego

1302 - zwołanie przez Filipa IV Pięknego Stanów Generalnych Francji

1312 - kasata zakonu templariuszy

KRYZYSY SPOŁECZNO-GOSPODARCZE W EUROPIE ŚREDNIOWIECZNEJ

1348 - pierwsza epidemia dżumy w Europie

1337-1453 - wojna stuletnia

1356 - *Złota Bulla* Karola IV

1378-1417 - wielka schizma zachodnia

1414-1418 - sobór w Konstancji

1419-1436 - wojny husyckie

1455-1485 - wojna „dwóch róż” w Anglii

EKSPANSJA TURKÓW OSMAŃSKICH W EUROPIE

1299 - Osman I uznaje się niezależnym władcą i zapoczątkowuje rządy swojej dynastii

1356 - zajęcie przez Turków Półwyspu Gallipoli, pierwszego skrawka w Europie

1444 - bitwa pod Warną, śmierć Władysława Jagiellończyka

29 V 1453 - zdobycie Konstantynopola przez Turków, od tego czasu nosi nazwę Istambuł

1475 - narzucenie zwierzchnictwa tureckiego Tatarom krymskim

29 VIII 1526 - bitwa pod Mohaczem, śmierć Ludwika Jagiellończyka i klęska Węgier

ODKRYCIA GEOGRAFICZNE - GENEZA, PRZEBIEG, ZNACZENIE

1488 - Bartolomeo Diaz dociera do Przylądka Dobrej Nadziei

1492 - Krzysztof Kolumb odkrywa Amerykę - Bahamy, Kubę i Haiti

1497-1498 - Vasco da Gama opłynął Afrykę i dotarł do Indii

1519-1522 - podróż Ferdynanda Magellana dookoła świata

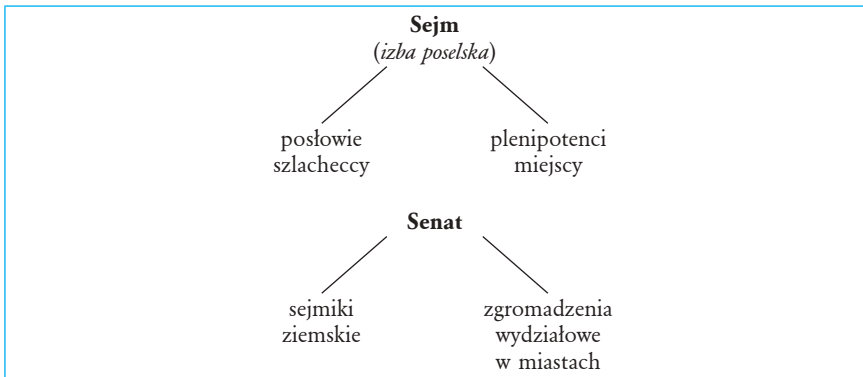
CZASY NOWOŻYTNE (XVI-XIX W.)**WIELKIE ODKRYCIA GEOGRAFICZNE (XV-XIX W.)**

Miejsce	Data	Przywódca wyprawy lub państwo ją organizujące
Przylądek Zielony	1446	Dinis Dias (Portugalczyk)
Przylądek Dobrej Nadziei	1488	Bartolomeo Diaz (Portugalczyk)
Wyspy Bahama	1492	Krzysztof Kolumb (w służbie Królestwa Hiszpanii)
Małe Antyle, wybrzeża Ameryki Środkowej i Płd.	1493-1504 (3 wyprawy)	Krzysztof Kolumb
Labrador i Nowa Fundlandia	1497	Giovanni Caboto (w służbie króla Anglii)
Opłynięcie Afryki i dotarcie do Indii	1497-1498	Vasco da Gama (Portugalczyk)
Ujście Orinoko	1498	Hiszpanie
Wschodnie wybrzeża Ameryki Płd.	1499	Amerigo Vespucci (w służbie Królestwa Hiszpanii)
Przesmyk Panamski i dotarcie do Pacyfiku	1513	Vasco de Balboa (w służbie króla Anglii)

Władca (grupa polityczna)	Opis działań
Program reform „Familii” (połowa XVIII w.)	<ul style="list-style-type: none"> - „Familia” opowiadała się za zwiększeniem liczby wojska, reformą skarbu, sądownictwa, sejmu i sejmików. - Ponieważ zatwierdzenie tych reform przez sejm i króla było niemożliwe (ciągle zrywanie sejmów i walka polityczna pomiędzy stronnictwami), „Familia” zakładała nawet przeprowadzenie zamachu stanu (królem miał zostać Adam Kazimierz Czartoryski lub jego ojciec August) - pomysłu ten poparła też Katarzyna II, która uznała jednak, że królem powinien zostać Stanisław (August) Poniatowski.
Reformy sejmu konwokacyjnego (1764 r.)	<p>Przeprowadził postulowane przez „Familię” reformy: głosowanie większością w sprawach skarbowych i wojskowych, ograniczenie kompetencji hetmanów i podskarbach na rzecz odpowiednich komisji (skarbowej i wojskowej), wprowadzenie cla generalnego, jednolity system miar, zakaz przysięgania posłów na instrukcje sejmikowe.</p>
Stanisław August Poniatowski	<ul style="list-style-type: none"> - Powołał tzw. konferencję króla z ministrami (namiastka stałego rządu). Rozpoczęto reformę skarbu, król wyznaczył też „komisje dobrego porządku dla miast królewskich” w celu zreformowania ekonomiki miast. - W 1765 r. utworzono Szkołę Rycerską, na którą król wydał z własnej kieszeni ponad 300 tys. złotych polskich. Miała się w niej kształcić nie tylko przyszła kadra wojskowa, ale także korpus administracyjny. - Król polecił też zreformować pocztę, dbał o rozwój dróg i miast (powołano w nich Komisje Dobrego Porządku). - W 1776 r. Sejm powierzył bylemu kanclerzowi Andrzejowi Zamoyskiemu opracowanie Kodeksu Praw (współpracowali z nim m.in. Józef Wybicki, Joachim Chreptowicz, Krzysztof Szembek, Michał Węgrzecki). Za zgodą króla Zamoyski pod osłoną praw sądowych i cywilnych miał wprowadzić do Kodeksu pewne reformy: rozszerzenie praw mieszczan poprzez wprowadzenie do sejmu ich przedstawicieli, zezwolenie mieszczanstwu na zakup ziemi, złagodzenie poddaństwa chłopów. Postulował wzmocnienie autorytetu króla, wprowadzenie karnej odpowiedzialności dla nieuczciwych urzędników państwowych. Znosił między innymi tortury w procesach o czary i karę śmierci. - Sejm Wielki (Czteroletni) rozpoczął obrady 5 X 1788 r. Pierwszą uchwałą Sejm zdecydował o zwiększeniu armii do 100 tys. żołnierzy (okazało się to niemożliwe z braku środków finansowych i wkrótce zmniejszono tę liczbę do 65 tys.), następnie zniesiono Radę Nieustającą (19 II 1789 r.), co oznaczało zrzucenie rosyjskiego zwierzchnictwa. Zdecydowano także o podniesieniu podatków do 10% z dochodów szlacheckich i 20% z dochodów dóbr kościelnych. Powołano 11-osobową komisję złożoną z 5 senatorów i 6 posłów (Deputacja do Ułożenia Projektów do Formy Rządu). Przygotowała ona „Zasady do formy rządu”, a następnie (2 VIII 1790 r.) przedstawiła Sejmowi „Projekt do formy rządu”, który w większości opracował Ignacy Potocki.

Władca (grupa polityczna)	Opis działań
Stanisław August Poniatowski	<ul style="list-style-type: none"> - 24 III 1791 r. Sejm przyjął ustawę o reorganizacji sejmików (szlachtę - gołotę pozbawiono prawa głosu), a 18 IV ustawę o miastach królewskich. Obie dołączono do Konstytucji. - 3 V 1791 r. zaprzysiężono Konstytucję. - Specjalne komisje pracowały jeszcze nad reformą sądownictwa, oświaty i wychowania oraz gospodarki. Planowano faktycznie zlikwidować społeczeństwo i ustrój feudalny.

SCHEMAT USTROJU RZECZYPOSPOLITEJ W LATACH 1791-1792

ROZBIORY

Rosja	Prusy	Austria
I rozbiór – 5 VIII 1772 r.		
wschodnia Białoruś, województwo inflanckie, północna część połockiego, województwo witebskie, mścisławskie i południowa część mińskiego - 92 tys. km ² ; 1,3 mln mieszkańców	Pomorze Gdańskie (bez Gdańska i Torunia), część Wielkopolski i Kujawy - 36 tys. km ² i 580 tys. mieszkańców	tereny Małopolski na południe od Wisły i Sanu, większość województwa ruskiego (bez części ziemi chełmskiej), bełskiego oraz podolskiego i wołyńskiego - ok. 83 tys. km ² ; 2,65 mln mieszkańców

NAJWAŻNIEJSI PREZYDENCI STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ

Lp.	Prezydent	Partia	Kadencja
1	George Washington	bezpartyjny	1789-1797
16	Abraham Lincoln	Republikańska	1861-1865
18	Ulysses S. Grant	Republikańska	1869-1877
28	Thomas W. Wilson	Demokratyczna	1913-1921
32	Franklin D. Roosevelt	Demokratyczna	1933-1945
33	Harry Truman	Demokratyczna	1945-1953
34	Dwight D. Eisenhower	Republikańska	1953-1961
35	John F. Kennedy	Demokratyczna	1961-1963
36	Lyndon B. Johnson	Demokratyczna	1963-1969
37	Richard Nixon	Republikańska	1969-1974
38	Gerald R. Ford	Republikańska	1974-1977
39	James E. Carter	Demokratyczna	1977-1981
40	Ronald W. Reagan	Republikańska	1981-1989
41	George H.W. Bush	Republikańska	1989-1993
42	William J. Clinton	Demokratyczna	1993-2000
43	George W. Bush	Republikańska	2001-2009
44	Barack Hussein Obama	Demokratyczna	2009-2017
45	Donald J. Trump	Republikańska	2017-2021
46	Joe Biden	Demokratyczna	od 2021

PREZYDENCI POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ I RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Prezydent	Kandydat w wyborach z ramienia partii	Kadencja
Wojciech Jaruzelski	PZPR (wybrany na urząd przez Zgromadzenie Narodowe)	1989-1990
Lech Wałęsa	NSZZ „Solidarność”	1990-1995
Aleksander Kwaśniewski	SdRP (Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej)	1995-2005
Lech Kaczyński	PiS	2005 - 10 IV 2010 / zginął tragicznie w katastrofie lotniczej w Smoleńsku

Prezydent	Kandydat w wyborach z ramienia partii	Kadencja
Bronisław Komorowski	PO	2000 – 2005
Andrzej Duda	PiS	od 2015

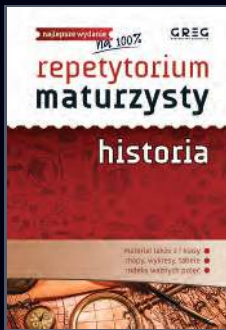
PREMIERZY III RP

Wybory	Partia	Premier	Czas pełnienia urzędu
1989 (Sejm kontraktowy)	UD (Unia Demokratyczna)	Tadeusz Mazowiecki	X 1989 – XII 1990
	Kongres Liberalno-Demokratyczny	Jan Krzysztof Bielecki	I 1991 – XII 1991
	Porozumienie Centrum	Jan Olszewski	XII 1991 – VI 1992
	Unia Demokratyczna	Hanna Suchocka	VII 1992 – X 1993
1993	PSL (Polskie Stronnictwo Ludowe)	Waldemar Pawlak	X 1993 – III 1995
	SLD (Sojusz Lewicy Demokratycznej)	Józef Oleksy	III 1995 – I 1996
	SLD (Sojusz Lewicy Demokratycznej)	Włodzimierz Cimoszewicz	II 1996 – X 1997
1997	AWS (Akcja Wyborcza Solidarność)	Jerzy Buzek	X 1997 – X 2001
2001	SLD (Sojusz Lewicy Demokratycznej)	Leszek Miller	X 2001 – V 2004
	SLD (Sojusz Lewicy Demokratycznej)	Marek Belka	V 2004 – X 2005
2005	PiS	Kazimierz Marcinkiewicz	X 2005 – 10 VII 2006
	PiS	Jarosław Kaczyński	14 VII 2006 – 16 XI 2007
2007, 2011	PO	Donald Tusk	16 XI 2007 – 22 IX 2014
	PO	Ewa Kopacz	22 IX 2014 – 16 XI 2015
2015	PiS	Beata Szydło	16 XI 2015 – 11 XII 2017
	PiS	Mateusz Morawiecki	od 11 XII 2017

SŁOWNIK ortograficzny

- niezbędna pomoc w domu i w szkole
- najnowsze zasady pisowni
- dodatek – zasady ortografii

repetitorium maturzysty *na 100%*

- wszystkie wymagane na maturze wiadomości
- definicje, wykresy, zadania z rozwiązaniami
- zgodne z podstawą programową

SCIAGA

- seria zgodna z najnowszą podstawą programową
- wszystkie obowiązkowe lektury
- najczęściej omawiane wiersze

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl

ISBN 978-83-7517-009-2

9 788375 170092 >